חה בלי סיטפטיה

לכנסת או לבית־הסוהר! הכרזנו לפני חודש. התכוונו לומר כי חוק לשון הרע מטיל עונש־מאסר על עתונאי המשמיע ביקורת ציבורית, וכי רק לדבריו של עתונאי שנבחר לכנסת תהיה חסינות מוחלטת.

באותו יום פגשתי את הכמאי גרשון פלושקין. „לכנסת או לבית־הסוהר?" הוא שאל. „שמע־נא, לפני שתחליט סופית, שקול היטב באיזה משני המקומות אתה מע־דיף לשבת!"

בצורה זו או אחרת שמעתי הלצה זו פעמים רבות בשבועות האחרונים. היא מעי־דה על יחס הציבור למוסד המחוקק, במשך שבע־עשרה שנות כהונתן של חמש הכנסות.

דעתי שמצב הכנסת הפך סכנה לדמוק־ראטיה הישראלית.

ואם לא ייערך טיהור יסודי בי־כנסת, בעתיד הקרוב — אוי ל־דמוקראטיה.

★ ★ ★

אחד הפרשנים המתונים והשקולים ביותר במדינה, איש־הארץ יעקוב רוזג־טל, סיכם את מאמריו המזהירים על חוק לשון הרע במילים שלא יצאו עוד כדוגמתן מתחת לעטו:

„קודר הוא הנוף של חוקים כאלה, ושל הרשות המחוקקת, וכן גם התחזית."

כאשר ציטטתי מילים אלה בחוג־בית של עורכי־דין, המטירו עלי מכל עבר פסוקים

מאת

אורי אבנרי

נוצר בלב האזרח מישקע של זילזול, מרי־רות, בוז ואף איבה, כלפי בית־המחוקקים השולט על חייו.

אני שותף לכמה מן ההרגשות האלה. אך במשך שבע־עשרה שנה עצרתי אותן בלבי. אמרתי לעצמי: אינך יכול לכתוב את מלוא האמת על הכנסת, אם אינך מציע לציבור פתרון. אחרת יהפוך הזילזול בכנסת לזילזול במישטר הדמוקראטי בכלל, ותמצא כי סללת את הדרך בפני דיקטטורה.

כיום אני שותף לדומה המציעה התחלה של התחלה של פתרון. לכן אני חופשי להגיד את דעתי על הכנסת. שוב אינני צריך להוכיח כי ביקורתי על הכנסת הקיימת, ועל ארבע קודמותיה, אמנם באה מתוך נאמנות למישטר הפרלמנטארי, ומתוך כבוד לכנסת — כפי שהיא צריכה להיות.

כגון: „האם אתה יודע מה נעשה בספרי־החוקים?" „האם אתה חושב שזה החוק הגרוע ביותר?" „יש לנו מאות חוקים יותר גרועים שאיש אינו יודע על קיומם!" „אנחנו מגלים בכל יום סעיפים גרועים יותר בחוקים ישנים, שנתקבלו בכנסת מבלי שאיש שם לב אליהם!"

ישנו, כמובן, הבדל יסודי בין חוק לשון הרע לבין כל חוק רע אחר. כי כל עוד קיים חופש־העתונות, אפשר למתוח ביקורת על החוק ועל המחוקק, ולהביא לתיקון. ואילו בהעדר חופש־עתונות לא תיתכן ביקו־רת, ולא יתכן שינוי המישטר בדרכי שלום.

אך זהו ההבדל היחיד בין חוק לשון הרע לבין כמה עשרות חוקים אחרים שנתקבלו בכנסת. אין חוק לשון הרע יוצא־מן־הכלל, בבחינת חריג מיקרי ותמוה.

להיפך: חוק לשון הרע מסמל את הכלל, מייצג את הכלל.

לוי אשכול ומשה אונא אמרו השבוע, במושב המיוחד שנקרא לדיון בחוק זה, כי חוק לשון הרע לא נתקבל בחפזון. הוא נידון בארבעים ישיבות של „ועדת־חוק־חוקה־ומשפט, יותר מכל חוק אחר. כל מילה בו, כל פסיק וכל נקודה, נידונו בהר־חבה. הכנסת החמישית השקיעה בחוק־תועבה זה את מיטב כשרונה, מירצה ו־מאוייה.

לכן מותר לומר: חוק זה הוא כבואה נאמנה של הכנסת. כל תכונות הכנסת כאו בו לידי גילוי ברור.

★ ★ ★

כל עתונאי יודע כי חוק לשון הרע מבוסס, בין השאר, על בורות לגבי עבודתו היומיומית של עתון. המחוקקים, שהתיימרו לשטר את העתונים ולקבוע אפי־קים וסייגים לעבודתם, פשוט לא ידעו במה הם עוסקים.

חצי תריסר מסעיפי החוק פשוט אינם יכולים להתבצע במהלך התקין של עבודת עתון. מדפיס רקיוסקאי, עליהם מטיל החוק אחריות פלילית לתוכנו של שבועון, פשוט אינם יכולים — באופן פיסי — לקרוא את העתון לפני הדפסתו והפצתו. כמה וכמה מעובדי העתון, שהחוק מטיל עליהם אחריות דומה, אינם יכולים, פשוטו כמש־מעו, להיות אחראיים לתוכן הדברים המת־פרסמים. שלא לדבר על כך שידיעות רבות אי־אפשר כלל לנסח בהתאם לדרישות החוק.

אחת מן השתיים: או שהמחו־קקים הם אנשי־זדון, שביקשו לי־שתק את עבודתו של כל עתון במדינה — או שהם נהגו בחוק זה בכורות גמורה.

בין 19 חברי הועדה אין אף עתונאי אמיתי אחד, אם נתעלם (בצדק) מכמה כותבי־מאמרים ומחברי־הגיגים בעלונים מפלגתיים.

מה ביחס לענייני בטחון? בין 19 חברי ועדת־החוץ־והבטחון, ה־מוסד החזלש על כל ענייני צה"ל — אין אף חייל קרבי אחד, אין אף איש אחד ששירת שרות אמי־תי בשורות צה"ל.

מה ביחס למהנדסים? מה ביחס לרופאים? מה ביחס לכלכלנים? כמה אנשים בכנסת ניהלו אי־פעם עסק שסיפק פרנסה לתריסר אנשים?

גרוע מזה: בכנסת זו, המחוקקת את כל חוקי המדינה, יש רק קומץ זעיר של משפ־טנים מקצועיים.

אם כן, במה, בעצם, מומחיותם של הח"כים הנכבדים?

כמעט כולם עסקני־מפלגה מק־צועיים, שמומחיותם היחידה היא לנאום באסיפות (לרוב בעברית קלוקלת) ולשבת בישיבות מפלג־תיות.

יתכן שזה לא היה אסון, אילו טרחו חובבנים אלה ללמוד את החומר שהם עוס־קים בו. אבל חברי ועדת־החוק לא טרחו ללמוד את תנאי־העבודה של העתונות, כש־באו לכפות עליה נוהלי־עבודה מגוחכים. כששמעו — באי־רצון — את נציגי העתונות היומית, דיברו עימם על אידיאולוגיה, לא על עבודתם המעשית של העתונאים.

הכנסת העבירה את חוק כנוביץ, מבלי שהיה לה מושג על משק המכוניות. למחרת היום נתגלה שזה חוק אבסורדי, ושהפעלתו היתה גורמת לשיתוק גמור של התובלה בכבישים.

מאות חוקים אחרים, פחות מפורסמים, עומדים על רמה דומה.

שום מפלגה לא טרחה להקים צוותות של מחקר, כדי לספק לח"כים הנכבדים את האינפורמציה המקצועית החסרה להם. לר־שות הממשלה בלבד עומדים מומחים כלשהם — ולכן יכול כל אלוף, כל מומחה ממשלתי, כל פקיד בכיר לסובב את הכנסת כולה על אצבעו הקטנה.

חובבנות נוראה זו אינה נחלת מפלגה זו או אחרת. היא נחלת כל המפלגות, בקואיציה ובאופי־זיציה. וכאשר מדובר על גוף מחו־קק, הבורות גרועה מזדון.

★ ★ ★

רבה דובר על גיל חברי־הכנסת. הרבה דובר על ותק חברי־הכנסת, הגיל, בתוספת הוותק, מהווים את התכונה השניה. גילם הממוצע של חברי הכנסת הראשונה היה 43. של הכנסת השניה: 45. של הכנסת השלישית: 50. של הכנסת הרביעית: 51. של הכנסת החמישית: בהתחלה 54, וכיום 58. אין בה אף איש אחד מתחת לגיל 40.

ברחבת הכנסת: קצין משטרה תובע מאורי אבנרי להרחיק את המפגינים נגד חוק-לשון-הרע בעת המושב המיוחד